

Moduł How?

Koordinator

Anna Murkowska

Joanna Fituła, Jacek Romaniuk, Dorota Campfield

(Uniwersytet Warszawski)

Kris Peeters

(University of Antwerp)

Uniwersytety partnerskie

Kris Peeters

Jim Ureel

(University of Antwerp)

Nemira Mačianskienė

Lina Abraitienė, Vilma Bijeikienė, Vaida Misevičiūtė, Daiva Pundziuvienė

(Vytautas Magnus University, Kaunas)

Manuel Célio Conceição

Neuza Costa, Pedro de Sousa

(University of Algarve)

Maria Teresa Zanola

Silvia Calvi, Klara Dankova, Silvia Gilardoni, Maria Vittoria Lo Presti
(Catholic University of the Sacred Heart, Milan)

Współautorzy

Dorota Campfield, Radosław Kucharczyk, Marta Wojakowska

(Uniwersytet Warszawski)

Zestaw wskazówek dla nauczyciela różnojęzycznego w szkolnictwie wyższym w ramach projektu APATCHE

Szkolenie umiejętności

Cele

Tworzenie materiałów dydaktycznych w celu szkolenia nauczycieli języków obcych i przedmiotów w szkolnictwie wyższym w zakresie osiągnięcia zmian ukierunkowanych na:

- NAUCZANIE PRZEZ DZIAŁANIE;
- UAKTYWNIANIE ROLI STUDENTÓW (używanie doświadczenia uczących się w obszarze języków i kultur oraz powierzanie im aktywnej roli w procesie własnego uczenia się);
- RÓŻNOJĘZYCZNĄ I WIELOKULTUROWĄ EDUKACJĘ JĘZYKOWĄ.

O czym jest moduł How?

Moduł How? dostarcza praktycznych przykładów scenariuszy i zadań zajęć różnojęzycznych w ramach prowadzonych zajęć językowych i/lub przedmiotowych.

Spis treści:

CZĘŚĆ 1

Jak radzić sobie z różnojęzycznością. Wskazówki i rady dla różnojęzycznego nauczyciela.

CZĘŚĆ 2

6-godzinny kurs praktyczny projektu APATCHE składający się z różnojęzycznych scenariuszy pedagogicznych.

Zestaw wskazówek dla nauczyciela różnojęzycznego w szkolnictwie wyższym w ramach projektu APATCHE

CZĘŚĆ 1

Jak radzić sobie z różnojęzycznością. Wskazówki i rady dla różnojęzycznego nauczyciela.

CZĘŚĆ 2

Różnojęzyczne scenariusze pedagogiczne.

Spis treści

MODUŁ HOW?	1
Jak radzić sobie z różnojęzycznością. Wskazówki i rady dla różnojęzycznego nauczyciela	3
Spis treści	4
CZĘŚĆ 1	6
Wskazówki i rady metodologiczne w odniesieniu do Modułów What? i Why?	6
Wskazówki i rady metodologiczne w odniesieniu do „Skali kompetencji różnojęzycznej nauczycieli w szkolnictwie wyższym”	6
Zestaw wskazówek dla nauczyciela różnojęzycznego w szkolnictwie wyższym w ramach projektu APATCHE	7
Wskazówki ogólne	8
(1) Wyjaśnienie: Po co to robisz i dlaczego?	8
(2) L1 przed L+, L2 jako język towarzyszący	9
(3) Najpierw recepcja języka a potem jego produkcja	10
(4) Bazuj na swoim różnojęzycznym doświadczeniu w uczeniu się języka	11
Wskazówki i rady dla wdrażania strategii różnojęzycznych w uczeniu się w szkolnictwie wyższym	12
Jak stosować strategię wzajemnego rozumienia (ang.: <i>intercomprehension</i>)	13
Jak stosować strategię międzyjęzykowego i międzykulturowego podejścia porównawczego (ang.: <i>inter- and cross-linguistic comparison</i>)	15
Jak stosować zmianę języka, zmianę kodu i transjęzyk (ang.: <i>language alternation, code-switching and translanguaging</i>)	17
Jak używać zintegrowane podejścia we wprowadzaniu różnojęzyczności	19
Zadania i scenariusze komunikacyjne w kontekście różnojęzycznym	22
Jak stworzysz własny różnojęzyczny scenariusz w swoim kontekście edukacyjnym?	24
CZĘŚĆ 2	25
6-godzinny kurs praktyczny projektu APATCHE składający się z różnojęzycznych scenariuszy pedagogicznych	25
SZABLON dla tworzenia materiałów dydaktycznych APATCHE	25
1. Materiały dydaktyczne 1 (DM1)	26
Scenariusz 1 – Załącznik 1_DM1	26
Scenariusz 2 – Załącznik 2_DM1	26
Scenariusz 3 – Załącznik 3_DM1	26

APATCHE

Adding Plurilingual Approaches to language Teacher Competences in Higher Education

Scenariusz 4 – Załącznik 4_DM1.....	27
2. Materiały dydaktyczne 2 (DM2).....	28
3. Materiały dydaktyczne 3 (DM3).....	29

Funded by the
European Union

CZĘŚĆ 1

Wskazówki i rady metodologiczne w odniesieniu do Modułów What? i Why?

Poniższe *porady i wskazówki metodologiczne* mają służyć nauczycielom szkół wyższych, którzy chcą rozwijać podejście różnojęzyczne w swoim nauczaniu. **Moduł What?** wyjaśnia czym jest podejście różnojęzyczne, z czym się wiąże i jakie jest jego znaczenie dla internacjonalizacji, tworzenia oraz upowszechniania wiedzy naukowej. Wyjaśnia on także jakie *strategie* można stosować w nauczaniu różnojęzycznym. W **Module Why?** zostały przedstawione *postawy i wartości* przekazywane przez podejście różnojęzyczne a także zalety tego podejścia. Wyjaśniono w nim również dlaczego zastosowanie podejścia różnojęzycznego jest bardzo ważne w szkolnictwie wyższym. Poniższe porady i wskazówki są także stosowane w **Module How?**, którego celem jest rozwijanie *umiejętności* niezbędnych w stosowaniu podejścia różnojęzycznego w nauczaniu. Moduł How? oferuje *konkretne przykłady zajęć różnojęzycznych i potencjalne scenariusze* dla programów nauczania, w których te *strategie, postawy i wartości* odgrywają pierwszoplanową rolę.

Wiedza zdobyta z poprzednich modułów i postawy idące za tą wiedzą znajdą tu swoje zastosowanie... mamy nadzieję, że ten bardziej praktyczny moduł Ci się spodoba.

Wskazówki i rady metodologiczne w odniesieniu do „Skali kompetencji różnojęzycznej nauczycieli w szkolnictwie wyższym”

Skala kompetencji różnojęzycznej APATCHE stanowi *podstawę w każdym indywidualnym procesie uczenia się*. Opisuje, **co** musimy wiedzieć o różnojęzyczności w szkolnictwie wyższym jeśli chcemy zostać nauczycielami różnojęzycznymi a także **dlaczego** to podejście jest ważne i jakich umiejętności ze strony nauczyciela wymaga, aby **mógł** prowadzić zajęcia różnojęzyczne (scenariusze, zadania, kursy). Skala kompetencji różnojęzycznej APATCHE opisuje także efekty uczenia się – tj. jaką wiedzę zdobyłeś (Moduł What?), jakich wartości i postaw się nauczyłeś (Moduł Why?) oraz jakie umiejętności nabyłeś (Moduł How?) – poprzez uczestnictwo w kursie internetowym APATCHE.

Poniżej przedstawiamy Państwu Skalę kompetencji różnojęzycznej APATCHE Modułu How?:

-
- 3.1 Potrafię **wyjaśnić**, w jaki sposób ESOKJ 2018 wprowadza pojęcia różnojęzycznego i interkulturowego nauczania i uczenia się języków.
 - 3.2 Potrafię **dać przykłady** różnojęzycznego i interkulturowego podejścia do nauczania i uczenia się języków obcych.
 - 3.3 Potrafię **identyfikować i rozwijać** repertuar różnojęzyczny i różnokulturowy uczących się **w różnych kontekstach** poprzez tworzenie zadań różnojęzycznych i interkulturowych.
 - 3.4 Potrafię **poszerzyć** repertuar językowy i kulturowy uczących się w mniej zróżnicowanych językowo kontekstach.
 - 3.5 Potrafię **zaprojektować** kurs językowy oparty na różnojęzycznym i interkulturowym podejściu.
-

Zestaw wskazówek dla nauczyciela różnojęzycznego w szkolnictwie wyższym w ramach projektu APATCHE

W dalszej części Modułu How? efekty uczenia się będą stanowić podstawę dla ilustrowanych porad i wskazówek:

- Jak **wyjaśnić uczącym się** zasadność używania na zajęciach więcej niż jednego języka;
- Jak wykorzystywać **zadania różnojęzyczne** z korzyścią dla uczących się;
- Jak **włączać strategie nauczania różnojęzycznego** do nauczania;
- Jak tworzyć i wykorzystywać **różnojęzyczne scenariusze**, łącząc różne zadania komunikacyjne dla uczących się oraz używając więcej niż jednego języka;
- Jak **zaprojektować kursy różnojęzyczne**, wykorzystując i stosując różnojęzyczny repertuar uczących się.

Porady i wskazówki dla nauczyciela różnojęzycznego w projekcie APATCHE zawierają przykłady:

- do **nauczania języków**: przy prowadzeniu kursów języków obcych, np. na zajęciach z gramatyki, komunikacji, umiejętności mówienia i/lub pisanie;
- oraz do **nauczania przedmiotowego (CLIL)**, np.: kursy z zakresu językoznawstwa, literatury, ekonomii, sztuki lub dowolnego innego przedmiotu.

Wskazówki ogólne

(1) **Wyjaśnienie:** Po co to robisz i dlaczego?

Studenci uczelni wyższych są przyzwyczajeni do jednojęzycznego podejścia w nauczaniu języków. Dlatego też można się spodziewać, że przyjęcie podejścia różnojęzycznego będzie dla nich trudne, zwłaszcza na zajęciach z języków obcych, na których nadal dominuje „klasyczna” jednojęzyczna pedagogika. Musi upłynąć trochę czasu, aby przyzwyczać i przekonać uczących się do zmiany paradygmatu, która następuje w procesie wprowadzania podejścia różnojęzycznego. Dlatego też konieczne jest **wyjaśnienie uczącym się czym jest podejście różnojęzyczne i dlaczego go używamy**. Jasne instrukcje w tym zakresie pozwolą uczącym się na zrozumienie i zaakceptowanie tego podejścia.

Podejście różnojęzyczne używa doświadczenia uczących się w obszarze języków i kultur oraz powierza im **aktywną rolę** w procesie własnego uczenia się. W tym podejściu nauczyciel jedynie pomaga w rozwijaniu różnojęzycznego repertuaru uczących poprzez tworzenie różnojęzycznej przestrzeni edukacyjnej, używając odpowiednich scenariuszy pedagogicznych, odpowiadających danemu kontekstowi edukacyjnemu.

(2) L1 przed L+, L2 jako język towarzyszący

Badania wykazały, że im lepiej studenci władają poziomem L1 – w większości przypadków ich językiem ojczystym, który może nie być głównym językiem nauczania – tym łatwiej uczą się nowego języka. Efekt ten wzrasta z każdym nowym językiem, którego się uczymy: nauka L2 jest łatwiejsza, gdy w proces uczenia się zaangażowany jest L1; nauka L3 jest łatwiejsza, gdy w proces uczenia się zaangażowane są L1 i L2, i tym podobnie. W tym kontekście wyłączenie z procesu uczenia się języków studentów L1 (oraz L2, L3) podczas nauki nowego języka (zwanego dalej L+), czyli „klasycznej” monojęzycznej dydaktyki w klasie, w której naucza się wyłącznie języków obcych, wydaje się sprzeczne z badaniami a także z intuicją. Ponadto **uwzględnianie różnojęzycznego repertuaru uczących się podczas uczenia się języka L+ jest pedagogicznie uzasadnione** z kilku powodów. Po pierwsze, wprowadza do grupy **różnorodność językową i kulturową „z rzeczywistego świata”**. Różnorodność, która jest oczywista w społeczeństwie, jest także czynnikiem motywującym do nauki języków: uznanie, że przestrzeń do nauki języków w szkolnictwie wyższym jest z natury różnojęzyczna i interkulturowa oraz tworzy **społeczność** w której wszyscy uczą się wspólnie, na równych prawach, odczuwając poczucie uznania, przynależności i własnej wartości. Po drugie, porównywanie języków, którymi posługują się uczący się (L1, L2, L3) z językiem, którego się uczą (L+), zwiększa ich **świadomość metajęzykową**, ułatwiając w zasadniczy sposób proces uczenia się.

Ponadto, porównując języki, uczący się bardziej **świadomie** używają języków które już znają, a nie tylko język, którego się uczą. Aktywne używanie scenariuszy różnojęzycznych pozwala uczącym się wykorzystywać swoje umiejętności językowe w rzeczywistych warunkach.

Jako że różnojęzyczność zawsze dotyczy **indywidualnego repertuaru językowego** każdego uczącego się, trzeba zachować ostrożność we wprowadzaniu prac zespołowych, które niosą ze sobą niebezpieczeństwo używania języka angielskiego jako *lingua franca*.

(3) **Najpierw recepcja** języka a potem jego produkcja

Stosując jedną z ogólnych zasad dydaktyki języków, w trakcie wykonywania zadań komunikacyjnych przez uczących się, wskazane jest (a) stopniowe wprowadzanie **zadań cząstkowych**, od łatwiejszych do trudniejszych wraz z (b) podaniem kilku **przykładów**, co gwarantuje proces uczenia początkowo w formie receptywnej, przechodząc stopniowo do formy produktywnej. W procesie wykonywania zadań komunikacyjnych stosuje się następujące praktyczne zasady dotyczące wdrażania podejść różnojęzycznych:

- najpierw zademonstruj, potem poproś uczących się o wykonanie. Naśladowanie jest ważnym narzędziem w nauce języków (właściwie to w ten sposób dzieci uczą się języków);
- najpierw recepcja, potem produkcja, np. najpierw uczący się czytają tekst w języku L+, oglądają filmu, wysłuchują nagrań, zwracając uwagę na dany aspekt języka (np. terminologię finansową). Następnie uczący się koncentrują się na podobieństwach i różnicach między L+ a ich L1 i/lub L2 (wykorzystując porównanie językowe i wzajemne zrozumienie). Finalnie sporządzają listę terminologiczną porównującą L1, L2 i L+. Mogą być także poproszeni o napisanie krótkiej syntezy w L+, w której muszą użyć co najmniej 5 zapamiętanych nowych zwrotów. Najlepiej sprawdza się to w połączeniu z np. napisaniem raportu ze spotkania, który zostanie przesłany zainteresowanym stronom. Inny przykład zakłada interakcję, w której uczący się odgrywają role osadzone w danym kontekście w zależności od poziomu biegłości językowej. W zależności od poziomu biegłości studentów, instrukcje mogą być wydawane nawet w języku L1.

(4) Bazuj na swoim różnojęzycznym **doświadczeniu** w uczeniu się języka

Błędy są dobre. Trzeba pamiętać, że uczący się języków uczą się na własnych błędach. Dlatego tak ważną częścią pedagogiki różnojęzycznej jest uczenie się w **bezpiecznej, opartej na współpracy grupie zajęciowej, w której współtworzenie znaczenia pozostawia miejsce na błędy**. Kiedy uczący się są krytykowani za błędy, które (nieuchronnie) popełniają, ich chęć do uczestnictwa i komunikacji może zostać utrudniona. W procesie korekty językowej, warto rozważyć w ocenie zajęć różnicę pomiędzy błędami utrudniającymi komunikację, błędami terminologicznymi i błędami w doborze słów oraz błędami gramatycznymi oraz takimi, które na nią nie wpływają. Błędy najlepiej korygować poprzez uczenie się od siebie nawzajem, wzajemne korygowanie błędów lub korygowanie błędów przez nauczyciela, który np. poprawnie powtarza zdanie, zawsze mając na uwadze rozwijanie świadomości językowej uczących się. Ocenianie powinno zawsze obejmować zachętę i podkreślanie tego, co dobre. Błędów nie należy wskazywać jako słabości, ale jako **możliwość poprawy**.

Powyższe wskazówki pedagogiczne stanowią podstawę pracy z grupą różnojęzyczną. Tworzą one „prawdziwy różnojęzyczny świat”: bardzo potężną, wyraźną, różnojęzyczną, bezpieczną przestrzeń uczenia się, promującą różnorodność i zwiększającą motywację oraz zaangażowanie uczących się i ich autonomię.

Wskazówki i rady dla wdrażania strategii różnojęzycznych w uczeniu się w szkolnictwie wyższym

Poniższe porady i wskazówki dotyczą **czterech głównych strategii**, które potencjalnie może wdrażać różnojęzyczny nauczyciel w szkolnictwie wyższym. Strategie te zostały zdefiniowane i szczegółowo wyjaśnione w Module What?. Strategie te są przedstawione poniżej w kolejności od tych bardziej receptywnych do tych bardziej produktywnych (interaktywnych):

- strategia wzajemnego zrozumienia (ang.: *receptive intercomprehension*);
- strategii międzyjęzykowego i międzykulturowego podejścia porównawczego (ang.: *inter- and cross-linguistic comparison*);
- zmiana języka, zmiana kodu i transjęzyk (ang.: *language alternation, code-switching and translanguaging*);
- zintegrowane podejścia we wprowadzaniu różnojęzyczności oraz mediacja międzyjęzykowa (ang.: *integrated approaches and mediation*).

Strategie te najlepiej **stosować stopniowo**, tj. zaczynając od wzajemnego zrozumienia i porównywania (receptyjne), następnie wprowadzając naprzemienną wymagalność języków, zmianę kodu i transjęzyk (produktywne), a na koniec wdrażając międzyjęzyczną mediację (interaktywne). Strategie można stosować sekwencyjnie, jedna po drugiej lub można je połączyć w ramach jednego kursu lub zadania w grupie zajęciowej, w zależności od poziomu biegłości uczących się i oczekiwanych efektów uczenia się w ramach danych zajęć. Warto też rozważyć, **które języki połączyć** w celu osiągnięcia najlepszej efektywności komunikacyjnej oraz mieć na uwadze fakt, że w bardziej złożonych działaniach komunikacyjnych warto łączyć wymienione wyżej strategie.

W kolejnych akapitach przedstawiamy – jako **źródła inspiracji** – kilka przykładów tego jak można włączyć te cztery strategie do własnego różnojęzycznego nauczania.

Jak stosować strategię wzajemnego rozumienia (ang.: *intercomprehension*)

Uwzględnianie języków, które studenci już znają, jest pomocne podczas nauki dodatkowego języka (L+). Jest to najbardziej oczywiste w przypadku ich L1, ale może również obejmować L2.

Jednym z powodów jest to, że uczący się mogą zrozumieć części lub segmenty języka L+, zwłaszcza gdy język L+ należy do tej samej rodziny językowej, co język, który już znają.

Przykłady w nauczaniu języków:

- udostępnić uczącym się tekst w języku L+. Poproś ich, aby podkreślili słowa podobne w L1 lub L2. Poproś ich, aby rozważyli podobieństwa i różnice w pisowni i gramatyce (jeśli dotyczy);
- przekaż uczącym się kilka zdań w języku L+. Poproś ich, aby zastanowili się, jak przetłumaczyliby te zdania na swój język L1 i/lub na angielski oraz dlaczego potrafią zrozumieć niektóre części L+, ale innych nie;
- poproś uczących się, aby wysłuchali wywiadu w języku L+ na temat, o którym mają wiedzę terminologiczną w języku L1. Zapytaj ich, w jakim stopniu zrozumieli ten wywiad;
- poproś uczących się, aby obejrzeli film w języku L+ z włączonymi napisami międzyjęzycznymi w języku L+. Poproś, aby zapisali słowa, które są podobne w tych językach.

Przykłady z kursów przedmiotowych prowadzonych w L+ lub L2:

- udostępnić uczącym się tekst na zadany temat, w języku L+. Poproś ich, aby podkreślili słowa podobne w L1 lub L2. Poproś ich, aby rozważyli podobieństwa i różnice w pisowni i rodzaju męskim, żeńskim lub nijakim (jeśli ma to zastosowanie);
- poproś uczących się, aby wysłuchali wywiadu w języku L+ na temat, o którym mają wiedzę terminologiczną w języku L1. Zapytaj ich w jakim stopniu zrozumieli ten wywiad;
- poproś uczących się, aby wzięli udział w wycieczce po muzeum (w formie fizycznej lub wirtualnej). Zapewnij im audioprzewodnik w języku L+, prosząc, aby zanotowali słowa w języku L+, które rozpoznają jako podobne do słów w L1 lub L2;
- na zajęciach z językoznawstwa poproś uczących się, aby na podstawie przykładów struktur gramatycznych w kilku językach np. z rodziny języków indoeuropejskich: germańskim, słowiańskim, romańskim i in. ułożyli translingwistyczną regułę gramatyczną;
- na kursie poświęconym literaturze imigrantów lub literaturze w językach mniejszości poproś uczących się, aby zastanowili się nad różnorodnością języków i wpływem tzw. języków mniejszych na główne języki narodowe oraz języków głównych na języki mniejsze. Następnie poproś uczących się, aby napisali esej na temat tego, że każdy pisarz jest już tłumaczem.

APATCHE

Adding Plurilingual Approaches to language Teacher Competences in Higher Education

- poproś uczących się aby przeczytali (fragment) dwujęzycznej lub różnojęzycznej powieści.

Funded by the
European Union

Jak stosować strategię międzyjęzykowego i międzykulturowego podejścia porównawczego (ang.: *inter- and cross-linguistic comparison*)

Znajomość innych języków jest pomocna podczas nauki dodatkowego języka (L+). Najczęściej dotyczy to języka L1, z którego uczący się korzystają bardziej lub mniej świadomie w procesie uczenia się nowego języka. Sięganie do języka L1 jest obecnie uważane za **ważny element** w procesie uczenia się. Ogólnie można stwierdzić, że języki obce (L2, L3), które studenci już znają są przydatne w nauce L+. Uczący się nie muszą być w pełni biegli w tych językach, np. gramatyka polska czy słownictwo włoskie pomagają w nauce innego języka słowiańskiego lub romańskiego.

Przy porównywaniu L+ z L1 i/lub L2 zwiększa się **metajęzykowa** wiedza i umiejętności.

Porównania międzyjęzykowe nie muszą ograniczać się do zjawisk strictly językowych takich jak gramatyka czy leksyka. Można je rozszerzyć również na pragmatyczne i społeczno-kulturowe sposoby wyrażania się, a nawet na obserwacje kulturowe na kursie językowym lub na kursie literatury, sztuki lub polityki.

Poniżej znajduje się kilka przykładów tego, jak porównania międzyjęzykowe można uwzględnić w nauczaniu różnojęzycznym.

Przykłady w nauczaniu języków:

- udostępnić uczącym się kilka zdań w języku L+. Poproś ich, aby przetłumaczyli je na odpowiednie języki L1 (w razie potrzeby za pomocą słownika lub przy użyciu tłumaczenia maszynowego) i porównali składniowe pozycje podmiotu i dopełnienia w zdaniach. W zależności od poziomu biegłości i wiedzy metajęzykowej, uczących się można również poprosić o sformułowanie zasad składni w języku L+.
- przedstaw uczącym się kilka zdań w języku L+, stosując dyskurs narracyjny w czasie przeszłym (tj. preterit). Poproś ich, aby porównali użycie tego czasu w ich języku L1 i/lub w języku angielskim;
- przedstaw uczącym się kilka e-maili w językach L1, L2 i L+. Niech zaobserwują podobieństwa i różnice w odniesieniu do kulturowych i pragmatycznych norm grzecznościowych, a następnie sporządzą listę formuł grzecznościowych stosowanych w języku L+;
- poproś uczących się, aby przekształcili zdania z strony biernej na czynną w języku L1, a następnie w języku L+. Poproś ich, aby zaobserwowali i skomentowali różnice w stosowaniu strony biernej;
- poproś uczących się, aby przeczytali artykuł prasowy w języku L+ oraz aby wyodrębnili terminy związane z głównym tematem (np. ekonomia, polityka międzynarodowa, sport). Poproś ich o sporządzenie wielojęzycznej listy terminologicznej obejmującej wszystkie języki, którymi się posługują.

Przykłady z kursów przedmiotowych prowadzonych w L+ lub L2:

- udostępnić uczącym się tekst w języku L+. Poprosić ich, aby podkreślili słowa podobne w języku L1 lub L2. Zachęcić ich, aby rozważyli podobieństwa i różnice w pisowni oraz zapytać, czy podobne słowa w obu językach mają to samo znaczenie (wskazując na ryzyko niepoprawnego tłumaczenia);
- poprosić uczących się, aby wysłuchali wywiadu w języku L+ na temat, o którym mają wiedzę terminologiczną w języku L1. Zapytać ich w jakim stopniu zrozumieli ten wywiad;
- poprosić uczących się, aby wzięli udział w wycieczce po muzeum (w formie fizycznej lub wirtualnej). Zapewnić im audioprzewodnik w języku L+, prosząc, aby zanotowali słowa w języku L+, których się nauczyli;
- na zajęciach z językoznawstwa poprosić studentów o ułożenie translingwistycznej reguły gramatycznej na podstawie przykładów z kilku języków z tej samej rodziny np. z rodziny języków indoeuropejskich: germańskim, słowiańskim, romańskim itd.;
- poprosić uczących się, aby wprowadzili to samo polecenie w narzędziu AI przy użyciu dużych modeli językowych (np. chatGPT lub Bing) w różnych językach i omówili różnice w wygenerowanych wynikach;
- poprosić uczących się o zapoznanie się i porównanie podręczników na dany temat, w różnych językach.

Jak stosować zmianę języka, zmianę kodu i transjęzyk (ang.: *language alternation, code-switching and translanguaging*)

Zmiana języka (ang.: *language alternation*), zmiana kodów (ang.: *code-switching*) i transjęzyk to strategie, które zachęcają uczących się do aktywnego używania wszystkich języków ze swojego własnego repertuaru językowego, zazwyczaj jednego języka na raz. Najczęściej zmiana języka i zmiana kodu łączy odbiór w jednym języku z produkcją w drugim języku. Transjęzyk (ang.: *translanguaging*) idzie o krok dalej: obejmuje interakcję (a zatem także zrozumienie i produkcję) w kilku językach jednocześnie.

Przykłady w nauczaniu języków:

- przekaż uczącym się instrukcje w języku L+ i L1 do wykonania skomplikowanych zadań w języku L+. Niektórzy uczący się lepiej rozumieją instrukcje przekazane w języku L+ i L1 jednocześnie;
- gdy zauważysz, że uczący się nie do końca zrozumieli instrukcje w języku L+, podaj te same instrukcje ponownie w języku L2, w celu wskazania uczącym się, że porównanie języków i wzajemne zrozumienie są pomocne w zrozumieniu języka L+ (pod warunkiem, że terminologia przedmiotowa jest znana w języku L+);
- poproś uczących się o udzielenie sobie nawzajem informacji zwrotnej w L1 dotyczącej wykonania zadania w L+. Może to prowadzić do bardziej efektywnej i swobodnej komunikacji. Można także poprosić innych uczących się o podsumowanie tej informacji zwrotnej w języku L+;
- sprawdź, czy uczący się zrozumieli wyjaśnienie lub tekst podany w języku L+, prosząc ich o podsumowanie wyjaśnienia tego tekstu w języku L1;
- sprawdź czy uczący się zrozumieli regułę gramatyczną objaśnioną w języku L+, prosząc ich o samodzielne wyjaśnienie jej kolegom w grupie w języku L1 lub L2;
- zachęć i doprowadź uczących się do zmiany kodu w wypowiedziach ustnych w języku L+, wprowadzając poszczególne słowa w języku L1 podczas korzystania z języka L+, a następnie wykorzystaj to jako narzędzie do nauki odpowiednich słów w języku L+;
- zachęć uczących się posługujących się różnymi L1 do współpracy w języku L+ przy wykonywaniu złożonego zadania komunikacyjnego, w ramach którego mogą stosować transjęzyk, używając L1 lub L2 jako lingua franca;
- poproś uczących się, aby wyobrazili sobie, że są w restauracji i opisali menu w swoim języku L1 innym uczącym się, którzy posługują się innymi językami;

- poprosz uczących się, aby skomentowali dany tekst w języku L+, korzystając z języków L1 i L2.

Przykłady z zajęć przedmiotowych prowadzonych w L+ lub L2:

- poprosz uczących się o napisanie eseju akademickiego w języku L1, zawierającego streszczenia w językach L2 i L+, jednocześnie szukając właściwej terminologii w Internecie;
- poprosz uczących się o zorganizowanie dyskusji grupowej lub spotkania w języku L+ oraz zniwelowanie nieporozumień w języku L2 poprzez porównanie języków i kultur;
- poprosz połowę uczących się literatury w grupie o przeczytanie danego tekstu dwujęzycznego autora lub tłumacza (np. Samuela Becketta, Vladimira Nabokova) w jednym języku, a drugą połowę uczących się w drugim języku. Następnie, przeprowadz dyskusję w całej grupie na temat różnic w tekście i jego interpretacji;
- to samo zadanie można wykonać również z tłumaczeniami, szczególnie porównując różne tłumaczenia tego samego tekstu na ten sam język;
- na kursie językoznawstwa poprosz uczących się aby przeczytali ten sam tekst w 3 różnych językach z tej samej rodziny języków i omówili podobieństwa i różnice składniowe, gramatyczne i/lub pragmatyczne;
- poprosz uczących się, aby wyodrębnili główne przesłanie lub dokonali syntezy w języku L1 lub L2 tekstu, wywiadu lub wykładu (na dowolny temat) w języku L+;
- poprosz uczących się o sporządzenie wielojęzycznej listy terminów związanych z daną dziedziną specjalizacji;
- poprosz uczących się, aby przeczytali i zapoznali się z omawianym tematem opisanym w podręczniku akademickim w L1. Następnie, poprosz uczących się, aby poszukali wpisów w Wikipedii w różnych językach obcych dotyczących danego tematu i, finalnie, porównali opisy z podręcznika i z Wikipedii. Uczący się mogą opisać to porównanie w L+;
- poprosz uczących się, aby wprowadzili to samo polecenie do narzędzia AI przy użyciu modeli językowych (np. chatGPT lub Bing) w różnych językach i omówili różnice w wygenerowanych wynikach, używając L1 do wyjaśnienia wyniku w L2 i vice versa.

Jak używać zintegrowane podejścia we wprowadzaniu różnojęzyczności

Integracja języków w grupie uczących się i aktywizacja ich różnojęzycznego repertuaru w procesie uczenia się języków i przedmiotów w języku obcym jest najbardziej efektywna, gdy mamy do czynienia z kilkoma językami w **mediacji międzyjęzykowej, stosując strategię międzyjęzykowego podejścia** porównawczego, która polega na konstruowaniu znaczenia z jednego języka na inny. Przez integrację języków rozumiemy to, że używanych jest kilka języków jednocześnie, a nie naprzemiennie lub poprzez przełączanie kodów.

Mediacja mobilizuje trzy sposoby komunikacji: recepcję, produkcję i interakcję. Te trzy zintegrowane podejścia integrują transjęzyk z działaniami mediacyjnymi. **Mediacja mobilizuje także wszystkie elementy biegłości językowej** (wiedzę, wartości i postawy, umiejętności) w komunikacji. Rodzaje mediacji wymienione w CEFR 2020 obejmują łączenie nowej wiedzy z wcześniejszą wiedzą, dostosowywanie języka do sytuacji komunikacyjnej, analizę informacji lub udoskonalanie komunikacyjne tekstu. Nauczyciele którzy używają tej strategii wyjaśniają, podają przykłady, konstruują złożony przekaz, definiują koncepcje i sprawdzają, czy studenci dobrze to zrozumieli. Wymaga to również zaangażowania uczących się jako członków społeczności, która wraz z nauczycielem **współtworzy przekaz komunikacyjny.**

Włączenie mediacji do praktyk komunikacyjnych, opisanej w CEFR 2020 oznacza, że **uczący się działają jako agenci społeczni wspomagający proces skutecznej komunikacji.** W mediacji międzyjęzykowej inne języki są wykorzystywane jako pomocne narzędzia. W tym sensie, mediacja międzyjęzykowa jest bardzo **motywującą metodą wspólnego uczenia się, w której współuczący się faktycznie podejmują się zadań komunikacyjnych, które tradycyjnie uważa się za zadania nauczycieli,** np. wyjaśnianiają, podsumowują, strukturalizują, definiują, formułują na nowo, i tak dalej.

Mediacja międzyjęzyczna obejmuje wiedzę, wartości i postawy związane z odbiorem, produkcją i interakcją, a ponadto wykorzystuje różnojęzyczny repertuar uczących się jako narzędzie zrozumienia i komunikowania się. Jest stosowana w różnym stopniu na wszystkich poziomach biegłości językowej, w zależności od złożoności sytuacji komunikacyjnej i/lub danego zadania. Im wyższy poziom biegłości w danym języku, tym bardziej złożone formy mediacji.

Przykłady stosowania w zakresie mediacji międzyjęzykowej wymienione poniżej są wspólne dla **treści nauczania języka oraz nauczania przedmiotu.** Złożoność tej strategii wymaga stopniowego jej wprowadzania.

Przykłady zintegrowanych podejść w mediacji językowej

- Poproś uczących się, aby obejrzeli odcinek serialu w języku L+ i włączyli napisy w języku L1, L2 lub L+ (napisy wewnątrzjęzykowe). Następnie poprowadź dyskusję na temat słownictwa i struktur jakich się nauczyli w L+. Wyznacz w każdej grupie osobę, która przedstawi krótką syntezę dyskusji grupowej w języku L+. Poproś pozostałych uczących się, aby pomogli w stworzeniu tej syntezy tak, aby zachęcić ich do mediacji międzyjęzykowej i współtworzenia znaczenia w grupie.
- Zaproponuj uczącym się języka L+ następujące zadanie, na przykład: niderlandzkojęzyczny student języka francuskiego na poziomie C1 studiów magisterskich

został zaproszony przez pracodawcę do odbycia stażu w biurze turystycznym w Paryżu. Uczący się jest proszony o napisanie rekomendacji składającej się ze 100 słów na temat trzech najlepszych hoteli w pobliżu Luwru. Aby móc napisać te rekomendacje, uczący się powinien poszukać trzech recenzji internetowych na temat tych hoteli (booking, expedia, tripadvisor itp.). Uczący powinien przeczytać recenzje w różnych językach, także te złe. Po napisaniu tej recenzji, wszyscy uczący się pracują w grupie. Jeden z uczących się odgrywa rolę studenta odbywającego staż w biurze informacji turystycznej. Drugi uczący się odgrywa rolę właściciela biura informacji turystycznej, który mówi tylko po angielsku. Uczący się odgrywający rolę studenta prezentuje zebrane przez siebie informacje właścicielowi biura turystycznego. Trzeci uczący się ma napisać raport o nabytych informacjach w celu przedstawienia ich koordynatorowi stażu na uniwersytecie w języku niderlandzkim.

- Poproś uczących się o przeczytanie kilku artykułów naukowych lub ich abstraktów w językach L1, L2 i L+ na zadany temat i napisanie syntezy w 500 słowach w języku L1, na potrzeby sesji Uniwersytetu Dziecięcego, w której biorą udział dzieci w wieku od 9 do 12 lat. Synteza może też być formą dla laików np.: artykuł prasowy w L+ zawierający 250 słów. Możesz także dołączyć prezentacje na dany temat i/lub opinie innych osób dotyczące kilku języków.
- Poproś uczących się, aby przygotowali wycieczkę do muzeum w L2 przy wykorzystaniu materiałów pisemnych i dostępnych online w języku L+, które będą musieli zsyntetyzować, uporządkować i wyjaśnić w języku L2. Poproś ich, aby pracowali nad zadaniem w oddzielnych grupach, aby mogli wspólnie tworzyć treści i je mediować.
- Poproś uczących się o wykonanie następującego zadania: uczący się wyjeżdża na konferencję naukową za granicę i ma wygłosić 5-minutową prezentację na temat swojej pracy magisterskiej. Prezentacja powinna być przedstawiona w języku angielskim, ale organizatorzy zażądali, aby towarzyszące prezentacji slajdy w formie Powerpoint były w języku francuskim. Ponadto, uczący się jest poproszony o rozesłanie jednostronicowego komunikatu prasowego na temat swojej prezentacji w języku niderlandzkim, niemieckim i francuskim.
- Uczący się są poproszeni o pracę w grupie w języku L+ i o nieużywanie języka jednego z uczestników, zmuszając w ten sposób pozostałych do korzystania z mediacji międzyjęzykowej z L+ do L2.
- Udziel instrukcji lub wykładu na dany temat w języku L+ tylko połowie uczących się w swojej grupie. Druga połowa uczących się jest nieobecna i ma inne zadanie. Następnie poproś uczących się z pierwszej grupy o wyjaśnienie w L1 lub L2 drugiej grupie, co wyjaśnień przedstawionych przez nauczyciela w L+. Po tym można przekazać informację zwrotną od nauczyciela oceniającą to zadanie pod względem treści i języka, albo informację zwrotną od całej grupy.
- Zaprojektuj zadanie sprawdzające poziom umiejętności, ustne lub pisemne, w którym uczący się będą musieli odgrywać rolę agentów społecznych posługujących się więcej niż jednym językiem. Przykładami mogą być: (a) uczący się otrzymują zadanie pisemne do wykonania w różnych językach, po którym następuje informacja zwrotna skupiająca się

APATCHE

Adding Plurilingual Approaches to language Teacher Competences in Higher Education

na podobieństwach i różnicach między tymi językami; (b) uczący się są poproszeni o przeprowadzenie dyskusji w grupie, uczący się 1 w L1, uczący się 2 w L2 i uczący się 3 pośredniczy między dwoma pozostałymi w lingua franca; (c) uczący się na kursie CLIL proszeni są o wyjaśnienie czegoś w języku innym niż język, w którym uczyli się danego tematu; d) lub jakikolwiek inny scenariusz, w którym używanie różnych języków ma sens.

Funded by the
European Union

Zadania i scenariusze komunikacyjne w kontekście różnojęzycznym

W centrum podejścia do nauczania różnojęzycznego znajdują się osoby uczące się języka jako aktywne podmioty społeczne, uczące się porozumiewania się w (symulowanych) sytuacjach z życia codziennego, które wymagają obecności i używania kilku języków, w tym języka, którego uczą się bezpośrednio. Inne języki są ważnymi narzędziami w przyswajaniu tego kolejnego języka, zwłaszcza gdy uczący się zdają sobie sprawę z pozytywnego efektu wykonywania **zadań komunikacyjnych**, i widzą ich przydatności w codziennej rzeczywistości językowej i kulturowej.

Skutecznym sposobem organizowania i konstruowania procesu uczenia się opartego na współpracy jest integracja różnych zadań komunikacyjnych, które obejmują **różne elementy na różnym poziomie biegłości językowej** (wiedza, w tym wiedza metajęzykowa, postawy i wartości oraz umiejętności, w tym umiejętności różnojęzyczne), różne **sposoby komunikacji** (pisemna i ustna recepcja, produkcja, interakcja, mediacja) i **różne strategie różnojęzyczne** (interrozumienie, porównywanie, przemiana językowa, transjęzyk, mediacja międzyjęzykowa). **Scenariusze pedagogiczne, w których użycie kilku języków ma sens** działa najlepiej, gdy odnoszą się one rzeczywistych różnojęzycznych sytuacji, np. podróż za granicę, czytanie w jednym języku i wyjaśnianie w innym, odgrywanie ról, w których jeden z uczestników nie jest w stanie zrozumieć drugiego, zróżnicowana publiczność o różnych cechach i tak dalej. Rekomenduje się używanie języka w sytuacjach rzeczywistych, odpowiadających potrzebom komunikacyjnym uczących się w celu stymulowania ich aktywizacji.

Poniżej kilka przykładów takich scenariuszy, w których można zintegrować różnojęzyczne zadania komunikacyjne, m.in.:

- przeprowadź symulację międzynarodowej konferencji z udziałem prelegentów posługujących się różnymi językami lub poproś uczących się o zorganizowanie wirtualnej różnojęzycznej konferencji z międzynarodową publicznością;
- poproś uczących się, aby w trakcie własnego uczenia się przekazywali tekst lub koncepcje różnojęzycznej klasie;
- poproś uczących się o zaprezentowanie wyników badań międzynarodowej grupie badawczej;
- przeprowadź symulację międzynarodowego spotkania biznesowego, podczas którego uczący się muszą przedstawić plan marketingowy;
- stwórz symulację sytuacji, w której uczący się mogą napotkać niezrozumienie wynikające z braku znajomości języka narodowego, np. w języku obcym, w służbie zdrowia, na komisariacie, na sali sądowej;
- stwórz symulację sytuacji, w której uczący się mają do czynienia z językami, których nie znają;

APATCHE

Adding Plurilingual Approaches to language Teacher Competences in Higher Education

- utwórz scenariusze, w których uczący się mogą odgrywać różne role, które obejmują różne działania komunikacyjne, różne języki, stosując strategie różnojęzyczne;
- utwórz scenariusze, w których uczący się mają do czynienia z materiałami w różnych językach;
- utwórz scenariusz, w którym grupa uczących się staje się różnojęzyczną, interkulturową przestrzenią uczenia się, umieszczając uczących się w (symulowanym) prawdziwym, różnojęzycznym środowisku, np. w szkole, w międzynarodowym biurze pracy, w biurze turystycznym lub administracji miejskiej, biurze tłumaczeń lub copywritingu i tak dalej.

Funded by the
European Union

Jak stworzysz własny różnojęzyczny scenariusz w swoim kontekście edukacyjnym?

Poniżej przedstawiamy kilka przykładów różnojęzycznych scenariuszy, które mogą być dalej rozwijane. Jak wykorzystasz te scenariusze w swoim różnojęzycznym nauczaniu? Jak uwzględnić recepcję, produkcję i mediację? W jaki sposób wykorzystasz różnojęzyczny repertuar uczących się w Twoim kontekście?

Przykłady różnojęzycznych scenariuszy:

- Uczący się są pracownikami międzynarodowej firmy, która otwiera nowe biuro za granicą.
- Muzeum chce opracować ulotki i audioprzewodniki dla turystów.
- Czasopismo naukowe prosi o różnojęzyczne materiały naukowe.
- Twoja uczelnia chce, aby uczący się zorganizowali wydarzenie powitalne dla studentów zagranicznych.
- Uczący się poproszeni są o zorganizowanie letniego kursu z językoznawstwa porównawczego lub literatury porównawczej dla studentów zagranicznych.
- Uczący się są poproszeni o zorganizowanie konferencji naukowej dla laików.
- Twoja grupa badawcza rekrutuje doktorantów z zagranicy, którzy nie mówią w lokalnym języku i nie mówią dobrze po angielsku.
- Uczący się odbywają staż w środowisku różnojęzycznym, w którym nie znają żadnego wspólnego języka którym mogą się porozumieć.
- Zorganizuj laboratorium umiejętności językowych, w którym osoby uczące się różnych języków będą mogły doskonalić swoje umiejętności językowe.
- Uczący się będą występować w roli nauczycieli CLIL.

Jakie inne scenariusze mogą Ci się przydać w Twoim nauczaniu?

- ...
- ...
- ...
- ...

CZĘŚĆ 2

6-godzinny kurs praktyczny projektu APATCHE składający się z różnojęzycznych scenariuszy pedagogicznych

SZABLON dla tworzenia materiałów dydaktycznych APATCHE:

- Kurs językowy/kurs przedmiotowy (wybierz jeden lub obydwa)
- Tytuł prowadzonych zajęć językowych lub przedmiotu oraz autor materiałów dydaktycznych
- Wysoki poziom różnojęzyczności w grupie uczących się / Niski poziom różnojęzyczności w grupie uczących się (Wybierz)
- Różnojęzyczny scenariusz pedagogiczny i nazwa zadania powiązanego z tytułem prowadzonych zajęć językowych lub przedmiotu
- Stosowane strategie różnojęzyczne
- Planowane/oczekiwane efekty uczenia się modułu How? według skali kompetencji różnojęzycznych
- Przykłady zadań (karty pracy, filmy, nagrania, czas trwania zadania itp.)
- Ocena:
 - a. ocena indywidualna: kwestionariusz
 - b. dyskusja interaktywna
- Notatki dla nauczyciela języka lub przedmiotu
- Bibliografia

1. Materiały dydaktyczne 1 (DM1)

- Przykłady różnojęzycznych scenariuszy pedagogicznych pomocnych w lepszym zrozumieniu i praktycznym zastosowaniu Modułów What? i Why?
- Tematy różnojęzycznych scenariuszy pedagogicznych nawiązujące i aktywizujące wiedzę Modułów What? i Why?

Scenariusz 1 – Załącznik 1_DM1

Zakres tematyczny Scenariusza 1:

Identyfikacja repertuaru językowego danej grupy uczących się

Autorzy:

Daiva Pundziuvienė, Vytautas Magnus University, Litwa

Scenariusz 2 – Załącznik 2_DM1

Zakres tematyczny scenariusza 2:

Istota różnojęzyczności. Wprowadzanie nieznanymi języków jako narzędzie do nauczania języków.

Autorzy:

Anna Murkowska, Joanna Fituła, Jacek Romaniuk, Uniwersytet Warszawski, Polska

Scenariusz 3 – Załącznik 3_DM1

Zakres tematyczny scenariusza 3:

Rola nauczyciela różnojęzycznego w grupach o wysokim poziomie różnojęzyczności oraz w grupach o niskim poziomie różnojęzyczności oraz zwrócenie uwagi na wartości promowane przez podejście różnojęzyczne.

Autorzy:

Dorota Campfield, Anna Murkowska, Joanna Fituła, Jacek Romaniuk, Uniwersytet Warszawski, Polska

Scenariusz 4 – Załącznik 4_DM1

Zakres tematyczny scenariusza 4:

Zrozumienie istoty obecnej zmiany paradygmatu w nauczaniu i uczeniu się języków obcych

Autorzy:

Dorota Campfield, Anna Murkowska, Joanna Fituła, Jacek Romaniuk, Uniwersytet Warszawski,
Polska

2. Materiały dydaktyczne 2 (DM2)

Przykłady różnorodnych scenariuszy pedagogicznych dla uczestników kursu APATCHE

Materiały dydaktyczne 2 wyposażają uczestników kursu w różnorodne scenariusze pedagogiczne, które mogą być wykorzystywane/zaadaptowane w kursach językowych i/lub przedmiotowych

Różnorodne scenariusze pedagogiczne stworzone przez partnerskie uniwersytety projektu APATCHE:

University of Algarve, Portugal

- a) **language course – Appendix 1_DM2**
TITLE: Plurilingual and Pluricultural Approaches to Campus Academic Life
AUTHORS: Manuel Célio Conceição, Pedro Quintino de Sousa and Neuza Costa
- b) **language course – Appendix 2_DM2**
TITLE: Bioethics Across Languages and Cultures
AUTHORS: Manuel Célio Conceição, Pedro Quintino de Sousa and Neuza Costa

University of Antwerp, Belgium

- a) **language course – Appendix 3_DM2**
TITLE: Style-shifting in English: Developing formal and informal linguistic repertoires to facilitate communication accommodation
AUTHOR: Jim Ureel, University of Antwerp
- b) **subject course – Appendix 4_DM2**
TITLE: Modernism – key aspects and contextual diversity
AUTHOR: Kris Peeters, University of Antwerp

Catholic University of Sacred Heart, Milan, Italy

- a) **language course – Appendix 5_DM2**
TITLE: Developing Grammatical and Lexical Skills in French in a Multilingual Class
AUTHORS: Silvia Calvi, Klara Dankova, Maria Vittoria Lo Presti
- b) **subject course – Appendix 6_DM2**
TITLE: Italian for finance
AUTHOR: Maria Vittoria Lo Presti

The University of Warsaw, Poland

- a) **language course – Appendix 7_DM2**
TITLE: The Little Prince
AUTHORS: Radosław Kucharczyk, Marta Wojakowska
- b) **subject course – Appendix 8_DM2**
TITLE: Cosmetics
AUTHORS: Radosław Kucharczyk, Marta Wojakowska

Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

- a) **language course – Appendix 9_DM2**
TITLE: Comparison of Folk Wisdom (Proverbs) in Different Cultures
AUTHOR: Nemira Mačianskienė
- b) **subject course – Appendix 10_DM2**
TITLE: Kalbų mokymo metodologijos. Įvairios klasės kalbos
AUTHOR: Vaida Misevičiūtė

3. Materiały dydaktyczne 3 (DM3)

Miejsce dla materiałów dydaktycznych 3 to przestrzeń dla różnojęzycznych scenariuszy pedagogicznych stworzonych przez uczestników kursu APATCHE (na zakończenie kursu; z minimum jednym zadaniem różnojęzycznym) w ich własnym kontekście językowym i kulturowym.

MIEJSCE DLA PLANOWANYCH MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH 3:

Na koniec kursu każdy uczestnik proszony jest o napisanie scenariuszy we własnym kontekście językowym i kulturowym, stosując szablon zawarty w Module How?

Wszystkie materiały przygotowane przez uczestników kursu zostaną wgrane na platformę.

